

Få proportion på tillvaron

Brist på balans och oförmåga att skilja på sak och person är en plåga. Mygg bör inte skjutas med kanoner. Storsinnet är en dygd att sträva efter.

Av Olle Abrahamsson

Largesse, mina vänner, largesse! I memoarboken *Minna ljuger* berättar Kjell Espmark hur dåvarande akademisekreteraren Karl Ragnar Gierow med de orden kunde återföra till besinning ett samtal som riskerade att bli småaktigt och inriktat på personangrepp snarare än diskussion i sak. Den franska glosan är svåröversatt men kan sägas stå för generositet utan moralism, uppskattning också av det man inte själv står för och en attityd präglad av ljus lätthet. Förhållningssättet återknyter till ett antikt ideal, Platons dialoger och Aristoteles skrifter genomsyras av det.

I tankedramat *Staten* kan en avspänd konversationsstämning plötsligt slå över till skarpt läge när frågorna spetsas till, men de medverkande upphör inte att respektera de andras åsikter och motiv. Samma storsinnet kännetecknar skådespelet *Perserna*, som får sin gripande verkan genom att skeendet beskrivs ur den besegrade fiendens perspektiv; om Aischylos hade begränsat sitt verk till ett äreminne över grekernas lysande seger hade vi för länge sedan upphört att fångas av hans tragedi.

Öppenhet för motpartens synpunkter och förmågan att skilja på sak och person var dock även i forntiden bristvaror och är så ännu i vår tid. Förlusten av de klassiska dygderna är kanske mest kännbar på det politiska fältet. I vad som går under namnet debatter varvas monologer med personangrepp, motståndares argument bemöts överhuvudtaget inte. Banala felsteg tolereras inte utan leder till att dugligt folk tvingas bort från sina uppdrag.

Den som efter moget övervägande ändrar åsikt möts med oförståelse och förakt av forna vänner. Mentaliteten som ledde till utfrysning av Erik Gustaf Geijer efter dennes avfall till liberalismen 1838 går igen i dagens samhällsliv.

Men likriktning, trängsynthet och pedanteri kan och bör mot-

verkas, på politikens område likaväl som på andra. Ledare av skilda slag bör ha kurage nog att försvara ifrågasatta medarbetare när dessa köllhalas i medierna och angrips i den egna organisationen. Sverige har i det avseendet en del att lära av Finland och Danmark, där särskilt politiker har varit mindre känsliga för opinionsvindar och förmått samverka trots åsiktsskillnader. Johannes Virolainen, ärrad veteran i tiotalet finska regeringar, har uttryckt saken pregnantly: "Man får aldrig ta någonting personligt i politiken. Man måste förstå att det finns så många olika motiv."

Mod och klokskap i förening med en rimlig grad av anpassningsförmåga är egenskaper lika eftersträvansvärda idag som på Perikles tid. Från romersk rätt kan man hämta ett viktigt komplement: *Praetor non curat minima* – pretorn befattar sig inte med struntsaker.

"Rättshaveristens signum är att inte kunna skilja smått från stort, en ringa oförrätt blir för honom en livsuppgift att strida för."

Sakerna bör ges sina rätta proportioner, mygg bör inte skjutas med kanoner. Rättshaveristens signum är att inte kunna skilja smått från stort, en ringa oförrätt blir

för honom en livsuppgift att strida för. Men sinne för proportioner borde långt fler än rättshaveristen ha mer av, egenskapen är som dygd betraktad allmängiltig. I bokstavig mening kan resultatet av dess frånvaro beskådas av huvudstadsborna när de blickar upp mot kongresspalatset Waterfront, ett stenkast från stads- huset. Byggnaden är påtagligt överdimensionerad i förhållande till sin omgivning.

Just avsaknad av balans är något som ofta vidlåder det offentliga beslutsfattandet. I syfte att minska antalet olyckor till sjöss förbjöd riksdagen år 2010 förtäring av även små mängder alkohol vid framförandet av mindre fritidsbåtar. Kriminaliseringen innebar ett dräpslag mot många människors semestervanor men

DYGDER FÖR VÅR TID

Karl Ragnar Gierow manade till besinning.

FOTO: ANDERS SJÖBERG/TT

träffade inte målet att förbättra sjösäkerheten. Minerallagen är utformad med statens och gruvnäringens bästa för ögonen och tar knappast alls hänsyn till markägarnas intressen. Ambitionen att brottslingen snabbt skall återanpassas till samhället har i lagstiftningen genomgående överordnats brottsoffrets önskan om upprättelse och allmänhetens behov av säkerhet till liv och egendom.

Den romerska rättens krav på proportionerlighet kan inte heller sägas ha inspirerat svensk försvarspolitik. För tio år sedan avskaffades den allmänna värnplikten i Sverige och försvarsbudgeten halverades jämfört med vad den varit bara femton år tidigare.

Det skedde vid en tidpunkt då angreppskrig nyligen hade förts i Europa och antalet kärnvapen i världen översteg 20 000. Samti-

digt ökades anslaget för statlig assistansersättning åt funktionshindrade till cirka 20 miljarder kronor och hamnade därmed i nivå med det krympande anslaget för "Förbandsverksamhet och beredskap". Intet ont om strävandena att underlätta tillvaron för rörelsehindrade personer, men man kommer inte ifrån att hela det sociala stödsystemet kan fara åt fanders om riket väljer bort förmågan att försvara sig mot väpnade angrepp.

Det är nog för mycket begärt att Platons dialoger, med dess air av *largesse*, skall få efterföljd i nutidens politiska samtal. Men om högre makter låter "vishetens ande vila över regering och riksdag", som invokationen löd

i den gamla svenska evangelieboken, bör vi kunna glädja oss åt att något ännu finns kvar av arvet från Hellas.

"Just avsaknad av balans är något som ofta vidlåder det offentliga beslutsfattandet."

Olle Abrahamsson är tidigare rättschef i Justitiedepartementet.